

Vụ Thị trường Châu Phi, Tây Á, Nam Á

TÀI LIỆU CƠ BẢN
CỘNG HOÀ MÔ-DĂM-BICH
-----*-----

I. Khái quát

Vị trí địa lý: Cộng hoà Mô-dăm-bích nằm ở phía Đông Nam châu Phi, có biên giới với Tanzania, Malawi, Zambia, Zimbabwe và Nam Phi.

Diện tích 799.380 km².

Dân số: 23.515.934 (ước đến tháng 7/2012) (99,66% là người châu Phi bản địa).

Tôn giáo: đạo Thiên chúa giáo 23,8%, Đạo Hồi 17,8%, đạo Zion 17,5%, các tôn giáo khác 17,8%, không tín ngưỡng 23,1%

Tiếng Bồ Đào Nha là ngôn ngữ chính thức

Thủ đô: Maputo

Khí hậu nhiệt đới và cận nhiệt đới

Đơn vị tiền tệ: Đồng metical. 1 USD = 35 metical (2010)

Quốc khánh: 25/06/1975

Tổng thống: Armando GUEBUZA, Thủ tướng: Aires Bonifacio ALI

Thể chế: Cộng hoà

II. Lịch sử

Từ thế kỷ 15, Mô-dăm-bích là thuộc địa của Bồ Đào Nha.

Ngày 25/6/1962, Mặt trận Giải phóng Mô-dăm-bích (FRELIMO) ra đời. Tháng 2/1977 tại Đại hội III, Mặt trận Giải phóng Mô -dăm-bích tuyên bố chuyển thành Đảng FRELIMO lấy chủ nghĩa Mác Lê-nin làm nền tảng tư tưởng. Đảng FRELIMO đã lãnh đạo cuộc đấu tranh vũ trang của nhân dân Mô-dăm-bích chống thực dân Bồ , góp phần lật đổ chính quyền độc tài Bồ Đào Nha (25/4/1974). Chính quyền mới Bồ Đào Nha ký hiệp định Lusaka (7/9/74) công nhận quyền độc lập của Mô-dăm-bích. Ngày 25/6/1975, Chủ tịch FRELIMO, Samora Machel tuyên bố thành lập nước CHND Mô-dăm-bích (nay là CH Mô-dăm-bích). Liên xô cũ, các nước XHCN tích cực giúp Mô-dăm-bích về quân sự, chính trị và kinh tế. Mỹ, phương Tây, Nam Phi giúp đỡ, huấn luyện lực lượng đối địch RENAMO thành công cụ chống Chủ nghĩa Cộng sản ở Mô-dăm-bích, tiến hành cuộc chiến tranh phá hoại, ngăn chặn sự ủng hộ đối với ANC.

Từ 1990, FRELIMO điều chỉnh chính sách, chuyển hướng theo trào lưu xã hội dân chủ. Trong nước, Mô-dăm-bích tiến hành cải cách chính trị, chấp nhận đa đảng (8/1990), dân chủ hóa xã hội sâu rộng trong nhân dân. Qua trung gian của Italy, Chính phủ Mô-dăm-bích đã đàm phán trực tiếp với Đảng phong trào kháng chiến Mô-dăm-bích (RENAMO) nhằm tìm ra giải pháp chính trị cho cuộc nội chiến kéo dài 16 năm.

Ngày 4/10/1992, với sự chứng kiến của LHQ, Mỹ, Pháp, Bồ Đào Nha, Tổng thống Mô-dăm-bích Joaquim Alberto Chissano và lãnh tụ RENAMO, Alfonso De Lakama đã ký Hiệp định hoà bình về Mô-dăm-bích quy định ngừng bắn.

Tháng 10/1994, Mô-dăm-bích tổ chức tổng tuyển cử đa đảng lần đầu tiên. Ông Joaquim Chissano đắc cử Tổng thống, Đảng FRELIMO giành được 129/250 ghế đại biểu Quốc hội. Ngày 9/12/1994, Tổng thống Chissano tuyên thệ nhậm chức và thành lập Chính phủ đoàn kết, hòa hợp dân tộc.

Trong cuộc bầu cử Tổng thống, Quốc hội và Hội đồng nhân dân 28/10/2009, Đảng FRELIMO thắng lợi áp đảo với khoảng 75% số phiếu, Tổng thống Guebuza tái đắc cử. Chiến thắng này càng làm cho sức mạnh của đảng FRELIMO trong quốc hội được tăng cường (từ 160 lên đến 191 ghế).

III. Chính trị

1. Đối nội:

- Thể chế chính trị: đa đảng
- Đảng cầm quyền: Đảng FRELIMO
- Các chính đảng đối lập:
 - + Đảng Phong trào kháng chiến Mô-dăm-bích (RENAMO)
 - + Đảng phong trào dân chủ Mô-dăm-bích (MDM)

2. Đối ngoại:

- Mô-dăm-bích tích cực tham gia giải quyết xung đột, tăng cường hợp tác đấu tranh bảo vệ lợi ích chính đáng của các nước châu Phi và các nước đang phát triển. Mô-dăm-bích là thành viên tích cực của Liên minh châu Phi (AU), Phong trào Không liên kết, Cộng đồng các nước nói tiếng Bồ Đào Nha (PALOP), Khối Thịnh vượng chung, Cộng đồng các nước miền Nam châu Phi (SADC).

- Gần đây, Mô-dăm-bích đang thực hiện chính sách hướng Đông: tăng cường hợp tác với các nước châu Á như Trung Quốc, Việt Nam, Nhật Bản, Ấn Độ.

IV. Kinh tế

Sau khi giành được độc lập (1975) Mô-dăm-bích áp dụng mô hình kinh tế kế hoạch hoá tập trung của các nước XHCN, thực hiện Chương trình 10 năm chiến thắng nghèo nàn, lạc hậu. Hiện nay, nước này đang áp dụng cơ cấu kinh tế thị trường có sự điều tiết của Nhà nước.

Chính phủ Mô-dăm-bích đang tập trung xóa đói giảm nghèo, đảm bảo an ninh lương thực, tích cực kêu gọi đầu tư nước ngoài, phát huy nội lực xây dựng đất nước.

Nền kinh tế nước này còn dựa vào xuất khẩu điện (Mô-dăm-bích có đập thủy điện nổi tiếng Cahora Basa), dịch vụ cảng, đường giao thông quá cảnh cho các nước láng giềng.

Năm 2011, tổng sản phẩm quốc nội của Mô-dăm-bích là 12,83 tỷ USD, đạt mức tăng trưởng 7,1%. Như vậy, GDP bình quân đầu người của Mô-dăm-bích là gần 545 USD/người/năm.

Là một nước nông nghiệp, nông nghiệp thu hút khoảng 81% lực lượng lao động và đóng góp 31,5% vào GDP của Mô-dăm-bích. Các sản phẩm nông nghiệp chủ yếu của nước này là: sợi bông, mía, chè, lúa miến, củi dừa, lạc hạt điều, hoa quả nhiệt đới, khoai tây, bò. Trước đây nước này xuất khẩu hạt điều đạt 29.000 tấn/năm đứng thứ ba châu Phi. Sản xuất nông nghiệp chưa đáp ứng được như cầu trong nước, do vậy hàng năm, Mô-dăm-bích phải nhập từ 20-30 vạn tấn gạo. Đây là một cơ hội để gạo của Việt Nam thâm nhập thị trường này.

Công nghiệp chỉ thu hút 6% lao động nhưng đóng góp vào 23,8% GDP của Mô-dăm-bích. Mô-dăm-bích xuất khẩu lượng điện tương đối lớn nhờ có đập thủy điện nổi tiếng Cahora Basa.

Dịch vụ của Mô-dăm-bích khá phát triển, thu hút 13% lực lượng lao động và đóng góp 44,7% GDP (2011). Các dịch vụ cảng, đường giao thông quá cảnh sang các nước láng giềng là nguồn thu ngoại tệ lớn cho nền kinh tế nước này.

Về ngoại thương, năm 2011, kim ngạch xuất khẩu của Mô-dăm-bích ra thế giới đạt 2,64 tỷ USD. Các mặt hàng xuất khẩu chính của nước này là nhôm, tôm, sợi bông, đường, gỗ xây dựng, cam quýt, điện. Các nước mà Mô-dăm-bích xuất hàng sang chủ yếu là Hà Lan, Nam Phi, Malawi.

Năm 2011, Mô-dăm-bích nhập khẩu 3,84 tỷ USD hàng hoá như: máy móc thiết bị, sản phẩm hoá học, sản phẩm kim loại, lương thực, hàng dệt may... Đối tác chính là Nam Phi, Hà Lan, Ấn Độ, Trung Quốc.

V. Quan hệ Việt Nam – Mô-dăm-bích

Hai nước thiết lập quan hệ ngoại giao từ ngày 25/06/1975 và duy trì quan hệ hữu nghị truyền thống tốt đẹp. Hiện nay hai nước đã mở Đại sứ quán tại thủ đô của nhau.

Ta có quan hệ chặt chẽ với Đảng FRELIMO từ năm 1960, ủng hộ mạnh mẽ cuộc đấu tranh của bạn và Mô-dăm-bích ủng hộ tích cực cuộc đấu tranh chống Mỹ của nhân dân ta. Cũng giống như các nước châu Phi khác, nhân dân Mô-dăm-bích rất khâm phục cuộc đấu tranh anh dũng của dân tộc ta và những thành tựu kinh tế trong công cuộc đổi mới mà Việt Nam đạt được.

Tháng 9/2010 Mô-dăm-bích đã chính thức công nhận Việt Nam có nền kinh tế thị trường và không áp dụng điều 255 Báo cáo của Ban công tác WTO (về cam kết của Việt Nam trong việc chấp nhận bị coi là nền kinh tế phi thị trường trong các vụ kiện chống bán phá giá và chống trợ cấp cho đến hết ngày 31/12/2018).

Về trao đổi đoàn:

- Các đoàn Việt Nam: Phó Chủ tịch Nguyễn Hữu Thọ (1978); Bộ trưởng Nguyễn Thị Bình dự Hội nghị KLIK (1979), Phó Thủ tướng Võ Nguyên Giáp (1980), Bộ trưởng Ngoại giao Nguyễn Mạnh Cầm (3/1995), Phó Chủ tịch nước Trương Mỹ Hoa (11/2003), Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh (4/2008), đ/c Trương Tấn Sang UVBCT, Thường trực BBT (7/2009).

- Các đoàn Mô-dăm-bích: Tổng thống Mô-dăm-bích Samora Machel (1984), Tổng Thư ký Frelimo Mamuel Tome (7/1996), Bộ trưởng Khoa học công nghệ Venancio Massinga (9/2005), Bộ trưởng Ngoại giao và Hợp tác quốc tế Mô-dăm-bích, Bà Alcinda Antonio (8/2006), Tổng thống Mô-dăm-bích Guebuza thăm chính thức VN (1/2007), Bộ trưởng Bộ Nội vụ Mô-dăm-bích (4/2008), Thủ tướng Mô -dăm-bích Luisa Diogo dự Hội nghị Phụ nữ toàn cầu tổ chức tại Hà Nội và nhận Giải thưởng Phụ nữ lãnh đạo của Hội nghị (6/2008), Bộ trưởng Bộ Công thương (12/2008), Bộ trưởng Bộ Du lịch Fernando Sambana Junior (12/2008), Bộ trưởng Ngoại giao và Hợp tác Oldemiru Baloi (4/2009), Bộ trưởng Nông nghiệp Mô-dăm-bích, Soares Nhaca (3/2010), Tổng Thư ký Frelimo Filipe Paunde (6/2010), Thủ tướng Aires Ali (9/2010).

Các văn kiện đã kí:

- Hiệp định khung về hợp tác kinh tế, văn hoá, khoa học, kỹ thuật thương mại; Hiệp định Thương mại; Nghị định thư về hợp tác giữa 2 Bộ Ngoại giao; Hiệp định Khuyến khích và Bảo hộ đầu tư; Hiệp định về hợp tác giữa hai Chính phủ trong lĩnh vực nông nghiệp (2007); Hiệp định về hợp tác giữa hai Chính phủ trong lĩnh vực y tế; Hiệp định về hợp tác giữa hai Chính phủ trong lĩnh vực giáo dục; Hiệp định miễn thị thực cho người mang hộ chiếu ngoại giao hoặc công vụ; Nghị định thư thành lập UBLCP về hợp tác kinh tế, văn hóa, khoa học kỹ thuật và công nghệ; Nghị định thư về hỗ trợ kỹ thuật trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo; Thỏa thuận hợp tác giữa Đảng Cộng sản Việt Nam và Đảng FRELIMO; Biên bản kỳ họp lần thứ nhất, lần thứ hai Ủy ban Liên chính phủ về hợp tác kinh tế, thương mại, khoa học và kỹ thuật; Hiệp định tránh đánh thuế song trùng và gian lận thuế (9/2010).

Hai nước đã thành lập Ủy ban liên Chính phủ vào tháng 4/2008, do hai Bộ Nông nghiệp chủ trì và lần họp thứ 2 diễn ra tháng 9/2011 tại thủ đô Maputo.

Tình hình hợp tác trong các lĩnh vực trọng điểm:

- Hợp tác chuyên gia: hiện nay ta có 2 chuyên gia giáo dục và 20 chuyên gia y tế đang làm việc tại Mô-dăm-bích. Bạn đang yêu cầu ta gửi thêm 13 chuyên gia giáo dục và 100 chuyên gia y tế.

- Nông nghiệp: hiện nay có : (i) dự án đầu tư tổng hợp tại Mô -dăm-bích của Tập đoàn Công nghiệp Cao su (ii) các dự án nông nghiệp : Việt Nam - JICA - Mô-dăm-bích; Việt Nam – Mô-dăm-bích – Li-bi; Hà Nội – Mô-dăm-bích và Hà Nam-Mô-dăm-bích.

- Giáo dục: Mô-dăm-bích có 06 du học sinh học nông nghiệp tại Việt Nam. Đầu năm 2011, Việt nam đã kết thúc đợt đào tạo chính trị ngắn hạn 20 cán bộ cho Mô-dăm-bích.

- Quốc phòng: Giữa tháng 3/2011, Bộ trưởng Quốc phòng Mô -dăm-bích sang thăm Việt Nam , 2 bên đã ký Biên bản ghi nhớ về hợp tác Quốc phòng.

- Dầu khí: Petrovietnam đã ký 2 thỏa thuận hợp tác trong lĩnh vực Dầu khí và Đầu tư giữa Petrovietnam với Tổng Cty Dầu khí Quốc gia Mô-dăm-bích (ENH) và Cơ quan Quản lý đầu tư Mô-dăm-bích (SPI).

- Viễn thông: Viettel đã thắng thầu và đang triển khai dự án viễn thông trị giá khoảng 500 triệu USD tại Mô-dăm-bích.

- **Quan hệ thương mại:** Cho đến nay, kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai nước đã có những bước phát triển mới nhưng còn chưa tương xứng với tiềm năng của mỗi nước.

Năm 2010, kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Mô-dăm-bích đạt khoảng 32,8 triệu USD, chủ yếu là các mặt hàng: gạo (31 triệu USD), sản phẩm dệt may, máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện... Đến năm 2011, kim ngạch xuất khẩu đạt 71,66 triệu USD, tăng 118%, trong đó gạo chiếm 22 triệu USD, sản phẩm sắt thép 12,5 triệu USD, dây điện và cáp điện 11 triệu USD, phân bón 10 triệu USD... 3 tháng đầu năm 2012, kim ngạch xuất khẩu sang Mô-dăm-bích đã đạt 15,4 triệu USD.

Nhập khẩu của ta từ Mô-dăm-bích chưa nhiều, năm 2010 đạt khoảng 12,5 triệu USD. Các mặt hàng nhập khẩu chủ yếu của Việt Nam là bông các loại (5,2 triệu USD), sắt thép phế liệu (1,9 triệu USD), hạt điều (1,54 triệu USD), gỗ và sản phẩm gỗ (1,5 triệu USD). Đến năm 2011, kim ngạch nhập khẩu đạt 16,3 triệu USD và 3 tháng đầu năm 2012 đạt khoảng 4 triệu USD với cùng các mặt hàng nói trên.

Cũng giống như các quốc gia châu Phi khác, Mô-dăm-bích là một thị trường có triển vọng vì nhu cầu về sản phẩm rất đa dạng. Những mặt hàng mà bạn cần, ta hoàn toàn có khả năng đáp ứng.

Bên cạnh thương mại thông thường, doanh nghiệp của ta có thể đẩy mạnh đầu tư trực tiếp vào Mô-dăm-bích trong các lĩnh vực dầu khí, viễn thông, nông nghiệp và sản xuất hàng tiêu dùng để đáp ứng nhu cầu sở tại, đồng thời xuất khẩu sang những nước trong khu vực./.

Hoàng Đức Nhuận